

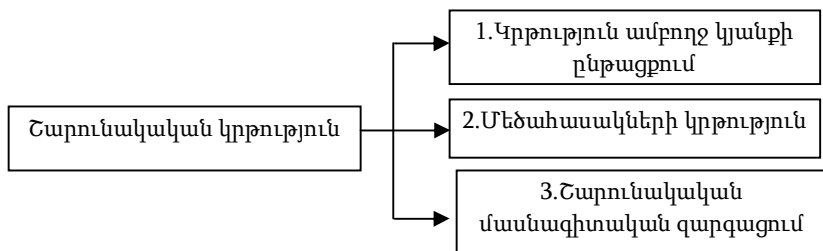
ԱՄԱԼՅԱ ՄԿՐՏԴԻ ԳԱԼՍՏՅԱՆ, տ.գ.թ.

*ՀՀ ԳԱՍՄ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտաշխատող*

ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՄԱՐՏԱՅՐԱԿԵՐՆԵՐԸ

Պետական քաղաքականության մեջ կրթությունը գերակայությունների շարքում շարունակում է զբաղեցնել առաջնակարգ դիրք՝ մնալով որպես ազգային արժեք, քանզի ազատ շուկայական տնտեսության կայացման, միջազգային տարբեր կառույցներում ինտեգրման գործընթացում առավել կարևորվում է մարդկային կապիտալի դերը: Ցանկացած պետության կայուն զարգացման գլխավոր նախապայմանը գիտակցական հասարակությունն է, որը ձևավորվում է բարձրարժեք կրթական համակարգի՝ նախադպրոցական, դպրոցական, բարձրագույն, շարունակական դինամիկ զարգացման արդյունքում: Գիտության և տեխնոլոգիայի արդի զարգացման պայմաններում գիտելիքների կատարելագործման, հմտությունների ձեռքբերման, մշտապես տեղեկացված լինելու պահանջն առավել կարևորում է շարունակական կրթության կազմակերպման անհրաժեշտությունը:

Համաշխարհային փորձը վկայում է, որ ամբողջ աշխարհում ինչպես հանրային, այնպես էլ մասնավոր հատվածի առաջատար կազմակերպությունները մեծ ներդրումներ են կատարում անձնակազմի շարունակական կրթության կազմակերպման նպատակով՝ հանգուցալուծելով արհեստավարժ կադրերով ապահովվածության խնդիրը: Հասարակության, անձնակազմի, ինչպես նաև անհատի շարունակական կրթությունը՝ վերապատրաստումը, պարզապես մեկանգամյա պրոցես չէ, այլ պլանավորված շարունակական ուսուցում՝ գիտելիքների արդիականացման և իրազեկման, հմտությունների զարգացման, ինչպես նաև աշխատանքի բնականոն գործունեությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ մասնագիտությունների, ոլորտների ուսումնասիրության միջոցով: Շարունակական կրթությունը ներկայանում է երեք հիմնական ուղղություններով (տե՛ս գծապատկեր 1):

Գծապատկեր 1. Շարունակական կրթության ուղղություններ¹

1. Ամբողջ կյանքի ընթացքում անձնական մոտիվացիաներով պայմանավորված կրթությունը (lifelong learning) ենթադրում է, որ անհատը ամբողջ կյանքի ընթացքում զբաղվում է ինքնակրթմամբ՝ մասնագիտական գիտելիքների կատարելագործում, նոր մասնագիտության ձեռքբերում, որակավորման բարձրացում կամ ուղղակի անհատը գիտակցաբար ձգտում է բարձրացնել իր ինտելեկտը, որը հնարավոր է իրականացնել ֆորմալ (ուսուցումը հիմնականում իրականացվում է կրթական հաստատությունների միջոցով), ոչ ֆորմալ (ուսուցումն իրականացվում է աշխատանքի և առօրյա կյանքի ընթացքում ձեռք բերված փորձառության արդյունքում): Կյանքի ընթացքում կրթության զաղափարն առավել ամբողջականացրել է առաջատար տեսաբան Փոլ Լենգրանդը: Լենգրանդի տեսությունում նորովի է լուսաբանվել ուսումնառության դերը՝ կրթությունը դիտարկելով ամբողջ կյանքի ընթացքում ուսումնառության գործընթաց, որտեղ զուգորդվում են մարդկային գործունեության անհատական և սոցիալական կողմերը: Արդյունքում գրեթե բոլոր եվրոպական երկրները բոլորի համար ողջ կյանքի ընթացքում կրթության և ուսուցման հնարավորություններ ապահովելու նպատակով մշակել և ստեղծել են ռազմավարություններ՝ ինչպես բարձրագույն կրթության բարեփոխումների, այնպես էլ վերապատրաստումների հայեցակարգի վերաբերյալ՝ հաշվի առնելով պատմական և սոցիալ-տնտեսական զարգացման առանձնահատկությունները:

2. Մեծահասակների կրթության առանձնահատկություններից են՝

- որոշակի նպատակների իրականացման անհրաժեշտությունը,
- արդեն իսկ որոշակի գիտելիքների և համապատասխան փորձառության առկայությունը,

¹ Зайцева О. В., Непрерывное образование: Основные понятия и определение, Весник ТГПУ, 7 (85), 2009.

- ուղղորդվում է համապատասխան առաջադրանքների կատարմանը և այլն:

Եվրոպական միության շրջանակներում գործող Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության կողմից սահմանված նորմատիվներով մեծահասակների կրթությունը դիտարկվում է 25-60 տարեկան մարդկանց համար¹:

3. Շարունակական մասնագիտական վերապատրաստումն ուսուցանվողի մասնագիտական գիտելիքների և հմտությունների շարունակական կատարելագործումն է: Կադրային քաղաքականության կարևորագույն հիմնախնդիրներից է աշխատուժի որակավորման բարձրացման և վերապատրաստման համակարգի արդյունավետ գործարկումը: Վերապատրաստման հավասար հնարավորությունները, գիտելիքներին և փորձին համապատասխան կարիերայի աճը աշխատակիցների մեջ շահագրգռվածություն է առաջացնում՝ հետամուտ լինելու իրենց գիտելիքների խորացմանը և հմտությունների կատարելագործմանը: Շարունակական մասնագիտական զարգացմանն ուղղված վերապատրաստումները կազմակերպվում են տարբեր մեթոդներով, ինչպիսիք են.

- լսարանային,
- աշխատավայրում,
- համացանցի կիրառմամբ,
- տպագիր նյութերի, կրիչների և այլ դիդակտիկ նյութերի տրամադրման միջոցով:

Շատ դեպքերում մասնագիտությունների որոշ խմբերի համար շարունակական մասնագիտական զարգացումը պարտադիր է և կանոնակարգվում է համապատասխան օրենքներով, օրինակ՝ բժիշկները, ուսուցիչները, առողիտորները, հաշվապահները, փաստաբանները և այլն, իսկ մնացյալ մասնագիտությունների գծով որակավորումների՝ գիտելիքների և հմտությունների նկատմամբ պահանջները ամրագրված չեն որևէ օրենքում, իրավական ակտերում կամ մեթոդաբանական փաստաթղթում, այլ պայմանավորված են գործատուների համապատասխան պահանջներով և բխում են անհատի՝ արհեստավարժ մասնագետ դառնալու շարժառիթներից: Ինչպես նաև որոշ պաշտոններում աշխատելու նպատակով մասնագետները պետք է ունենան համապատասխան որակավորում: Որակավորումը դաշտը կանոնակարգող մարմնի սահմանած պահանջներին համապատասխան անձի մասնագիտական գիտելիքների ստուգման ընթացակարգ է, որի արդյունքների հիման վրա տրվում է որակավորման

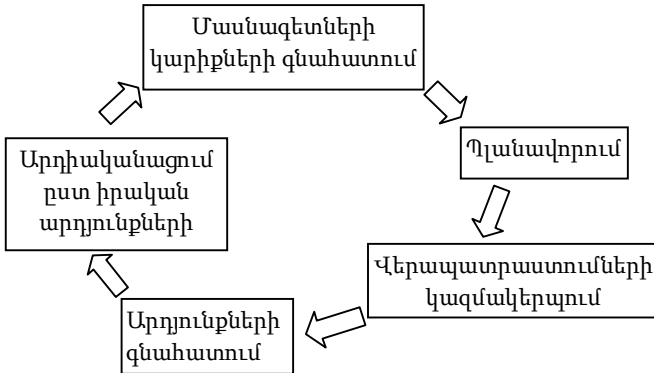
¹ https://hy.wikipedia.org/wiki/Յկյանս_ուսումնառություն:

վկայական, որի պահպանման նպատակով որակավորված մասնագետը սահմանված ժամանակահատվածում գիտելիքները ժամանակի պահանջներին համապատասխանեցնելու նպատակով պարտավոր է անցնել շարունակական մասնագիտական վերապատրաստումներ: Օրինակ՝ իրավաբանը, որն ունի որպես փաստաբան աշխատելու արտոնագիր, պարտավոր է 2 տարվա ընթացքում անցնել 48 ժամ տևողությամբ դասընթացներ, ընդ որում յուրաքանչյուր կիսամյակի (6 ամսվա) համար փաստաբանը պարտավոր է անցնել 12 ակադեմիական ժամ տևողությամբ վերապատրաստում¹: Հայաստանի աուդիտորների և հաշվապահների ասոցիացիայի կողմից որակավորված աուդիտորները պարտավոր են տարեկան 40 ժամ մասնակցել շարունակական մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների: Այսպիսով, մասնագետի վերապատրաստումները կարող են կազմակերպվել ըստ իր ցանկության և նախասիրության, բխել գործատուի տարբեր պահանջներից և օրենքներից: Առավել արդյունավետ են, երբ վերապատրաստումներում ներառվում են նորագույն տեխնոլոգիաներ. արդյունքում տարբեր հեռահար դասընթացներ հնարավորություն են տալիս աշխատողին առանց աշխատանքից կտրվելու աշխատանքի ընթացքում մասնակցելու դասընթացների, կոնֆերանսների, որը նպաստում է մասնագիտական որակավորման բարձրացմանը և աշխատանքի արդյունավետ կատարմանը: Նորագույն տեխնոլոգիաների լայնամասշտաբ կիրառման օրինակներ են համացանցի վրա հիմնված, համակարգչի կիրառմամբ, վիրտուալ դասարաններով և թվային աշխատակցության վերապատրաստումները (web-based learning, computer-based learning, virtual classrooms and digital collaboration):

Ընդհանուր նպատակների իրականացման տեսանկյունից բարձր արդյունավետության ապահովման նպատակով գիտելիքներից զատ հարկավոր են նաև հաղորդակցման, թիմային աշխատանքում ինտեգրվելու ունակությունը և մասնագիտական վարվելակերպի կանոններին հետևելը: Ժամանակի մարտահրավերները մշտապես փոփոխում են կազմակերպությունների առջև դրված խնդիրները, որը և փոփոխում է կադրերի մասնագիտական ունակությունների նկատմամբ պահանջները, հետևաբար՝ վերապատրաստումները պետք է լինեն նպատակային՝ արդյունքի վրա հիմնված, և կրեն շարունակական բնույթ: Կազմակերպության առողջ կադրային քաղաքականությունը միտված է հետևյալ ուղղություններով՝ նոր մասնագետների պատրաստում, որոշակի գիտելիք և փորձ ունեցող մասնագետների շարունակական վերապատրաստում, կատարողականի

¹ <http://www.advschool.am/cms/view/training>

հիման վրա կարիերայի աճի հնարավորությունների ընձեռում և կադրային ռեզերվի ստեղծում: Որպեսզի վերապատրաստումները լինեն նպատակային, արդյունքները՝ գնահատելի՝ նախօրոք պետք է սահմանել նպատակները և պատասխանել մի շարք հարցերի՝ որտեղ ենք, որտեղ ենք ցանկանում լինել, և պատասխանների հիման վրա սահմանել վերապատրաստողների թիրախային խմբերը, ծրագրերը:

Գծապատկեր 2. Շարունակական մասնագիտական վերապատրաստումների ցիկլը

Արդյունավետ վերապատրաստման հիմնական քայլերն են.

1. վերապատրաստման կարիքների գնահատում,
2. վերապատրաստման պլանի, ծրագրերի կազմում,
3. վերապատրաստումների կազմակերպում՝ դասընթացի մշակում, կազմակերպում կամ իրականացում այլ հավաստագրված կազմակերպությունների միջոցով,
4. որոշ ժամանակ անց վերապատրաստման արդյունավետության գնահատում. պետք է հետևել, որ վերապատրաստման դասընթացները մասնագետներին տրամադրեն ժամանակի պահանջներին համահունչ մասնագիտական գիտելիքներ և հմտություններ,
5. արդյունքների հիման վրա վերապատրաստումների բարելավում. վերապատրաստման ծրագրերը, օրենսդրական պահանջներից, գործատուների նպատակներից, հետադարձ արձագանքներից ելնելով. պետք է վերանայվեն:
Վերապատրաստման արդյունքները ներառում են.
 - մասնագետների գիտելիքների կատարելագործում, նոր հմտությունների ձեռքբերում,

- մասնագետների մոտիվացիա,
- աշխատավայրում մասնագետների կարողությունների ճիշտ օգտագործում¹:

Այսպիսով, և՛ մասնավոր, և՛ պետական հատվածի արդյունավետ կադրային քաղաքականության առաջնահերթություններից է միջազգային չափանիշներին և ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան շարունակական մասնագիտական վերապատրաստումների կազմակերպումը, որը պետք է զենեքացնի գործատուի և անհատի նպատակային շահերը: Մասնագիտական վերապատրաստման շարունակականությունը նպաստում է մասնագետների գիտելիքների կատարելագործմանը, վերլուծական կարողությունների բարձրացմանը, նորագույն տեխնոլոգիաների լայնորեն կիրառմանը և այլն:

ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՄԱՐՏԱՅՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

ԱՄԱԼՅԱ ՄԿՐՏՅԻ ԳԱԼՍՏՅԱՆ, *տ.գ.թ.*

*ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտաշխատող*

Համառոտագիր: Անհատի, հասարակության շարունակական մասնագիտական զարգացման նշանակության մեծացման պայմաններում իլիստ կարևորվում է շարունակական կրթության համակարգի զարգացումը, որը հնարավորություն կտա պայմաններ ստեղծելու շարունակական զարգացման վրա անհատի, հասարակության, տնտեսության պահանջ-մունքների դինամիկ փոփոխությունների արագ արձագանքմանը:

Բանալի բառեր. *շարունակական վերապատրաստում, մեծահասակների ուսուցում, հասարակություն, որակավորում, մոտիվացիա:*

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

АМАЛИЯ МКРТЫЧЕВНА ГАЛСТЯН, *к.э.н.,*

научный сотрудник Института экономики им. Котаняна НАН РА

Аннотация: В условиях возрастающего значения непрерывного профессионального образования общества и отдельного человека, резко увели-

¹ Detailed Guidelines for Improved Tax Administration in Latin America and the Caribbean, USAID, 2013, p. 350.

чивается необходимость развития системы непрерывного образования, позволяя при этом создать условия для обеспечения реакции системы образования на динамично изменяющиеся потребности личности, общества, экономики.

Ключевые слова: *непрерывное обучение, обучение, образование взрослых, общества, квалификация, мотивация.*

CONTEMPORARY CHALLENGES OF THE CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT

AMALYA MKRTICH GALSTYAN, *Candidate of Sciences (Economics)*

Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics

National Academy of Sciences, Republic of Armenia

Abstract: In the context of the growing importance of the continuing professional development (CPD) for the society and an individual the elaboration of the CDP system is highly stressed, that will provide an opportunity to create required conditions for ensuring timely response to dynamically changing needs of an individual, the society, and the economy.

Keywords: *Continuing professional development, training, adult education, societies, qualifications, motivation*